

Matematika I, opak. – 8.cvičenie

RNDr. Z. Gibová, PhD.

Zopakujte si:

1. Stacionárny bod je bod, v ktorom je ..... $f'(x) = 0$ .....

2. Funkcia je rastúca na tých intervaloch, kde je ..... $f'(x) > 0$ .....

3. Funkcia na intervaloch, kde $f(x)'' < 0$ je ..... **konkávna** .....

4. Body, v ktorých je $f(x)'' = 0$ a mení sa v nich konvexnosť na konkávnosť a naopak nazývame

a) nulové body

b) stacionárne body

→ c) inflexné body.

5. Derivácia $f(x) = x \cdot \sin x$ sa derivuje ako

→ a) súčin funkcií

b) podiel funkcií

c) zložená funkcia.

6. Derivácia $2x^5$ je   a) $2x^5 \ln 5$ **b) $10x^4$**   c) 0

7. Derivácia $\frac{2}{x}$ je   a) $2 \ln x$ **b) $\frac{-2}{x^2}$**   c) $2x$

Monotónnosť funkcie a extrémny funkcie

Monotónnosť funkcie – vypočítame prvú deriváciu funkcie na základe nej určíme monotónnosť a extrémny:

na intervaloch, kde $f(x)' > 0$ je funkcia $f(x)$ rastúca ↗

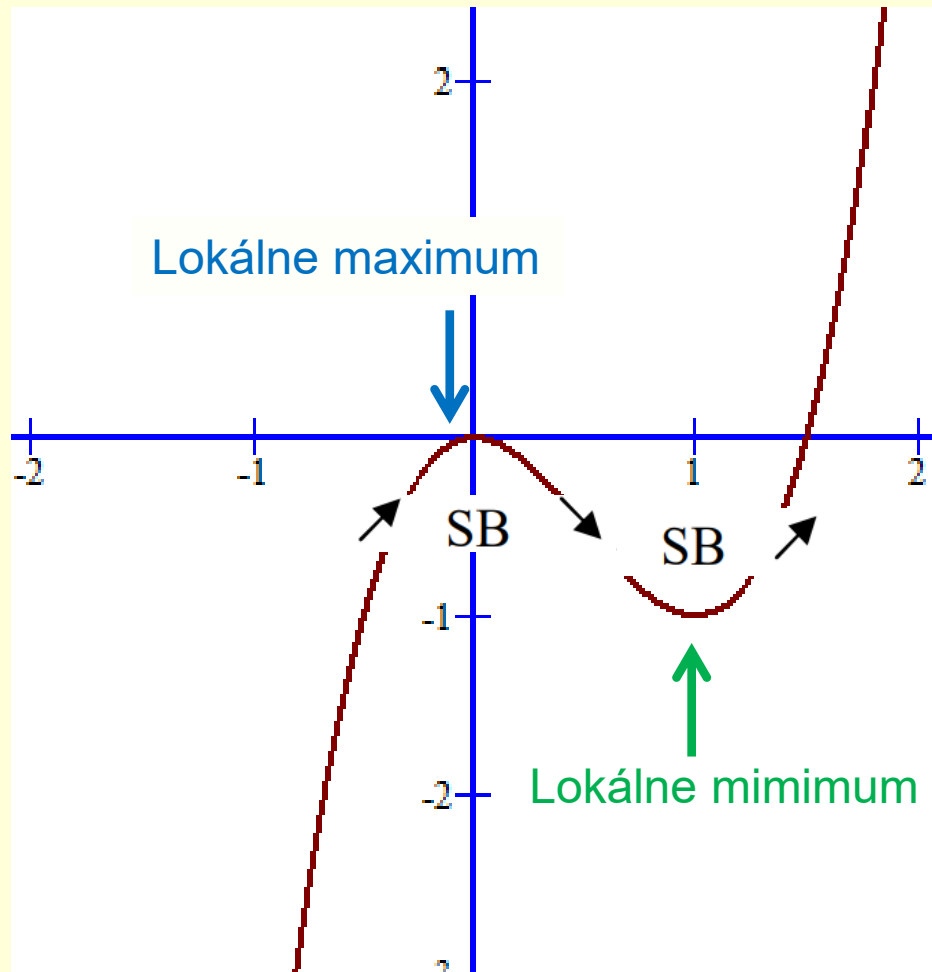
na intervaloch, kde $f(x)' < 0$ je funkcia $f(x)$ klesajúca ↘

Monotónnosť sa môže meniť v bodoch, v ktorých $f(x)' = 0$ alebo v bodoch, v ktorých $f(x)'$ neexistuje.

Stacionárne body (SB) – body, v ktorých je $f(x)' = 0$

Lokálne maximum – ak na intervale vľavo od SB funkcia rastie a vpravo klesá
↗ **SB** ↘

Lokálne minimum – ak na intervale vľavo od SB funkcia klesá a vpravo rastie
↘ **SB** ↗

Postup pri určení intervalov monotónnosti:

1. určíme definičný obor
2. vypočítame prvú deriváciu funkcie
3. prvú deriváciu funkcie dáme rovnú nule, určíme body v ktorých je $f(x)' = 0$ – stacionárne body
4. určíme bod, v ktorom prvá derivácia funkcie neexistuje
5. stacionárne body a bod, v ktorom prvá derivácia funkcie neexistuje, rozdelia definičný obor na intervaly
6. zistíme znamienko prvej derivácie funkcie na jednotlivých intervaloch a určíme monotónnosť funkcie na intervaloch
7. nájdeme lokálne extrémny funkcie

Konvexnosť, konkavnosť funkcie a inflexné body

Konvexnosť a konkavnosť funkcie – vypočítame druhú deriváciu funkcie

na intervaloch, kde $f(x)'' > 0$ je funkcia *konvexná – U*

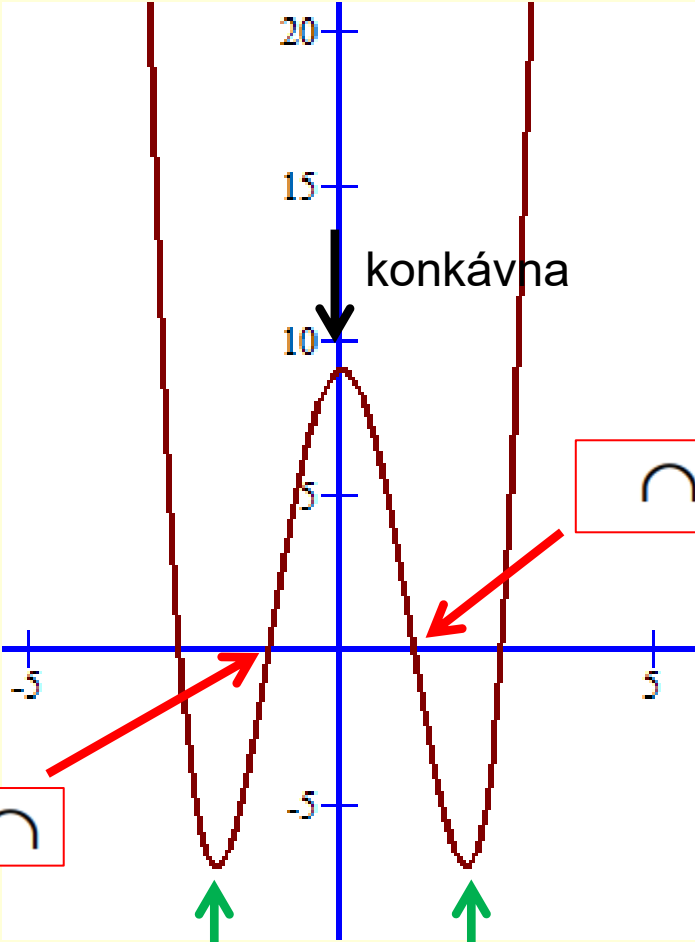
na intervaloch, kde $f(x)'' < 0$ je funkcia *konkávna – ∩*

Konvexnosť a konkavnosť sa môže meniť v bodoch, v ktorých $f(x)'' = 0$ alebo v bodoch, v ktorých druhá derivácia funkcie $f(x)''$ neexistuje.

Inflexné body (IB) – body, v ktorých je $f(x)'' = 0$ a sa v nich mení konvexnosť a konkavnosť

U IB ∩

∩ IB U

$\cap$ IB $\cup$

$\cup$ IB $\cap$

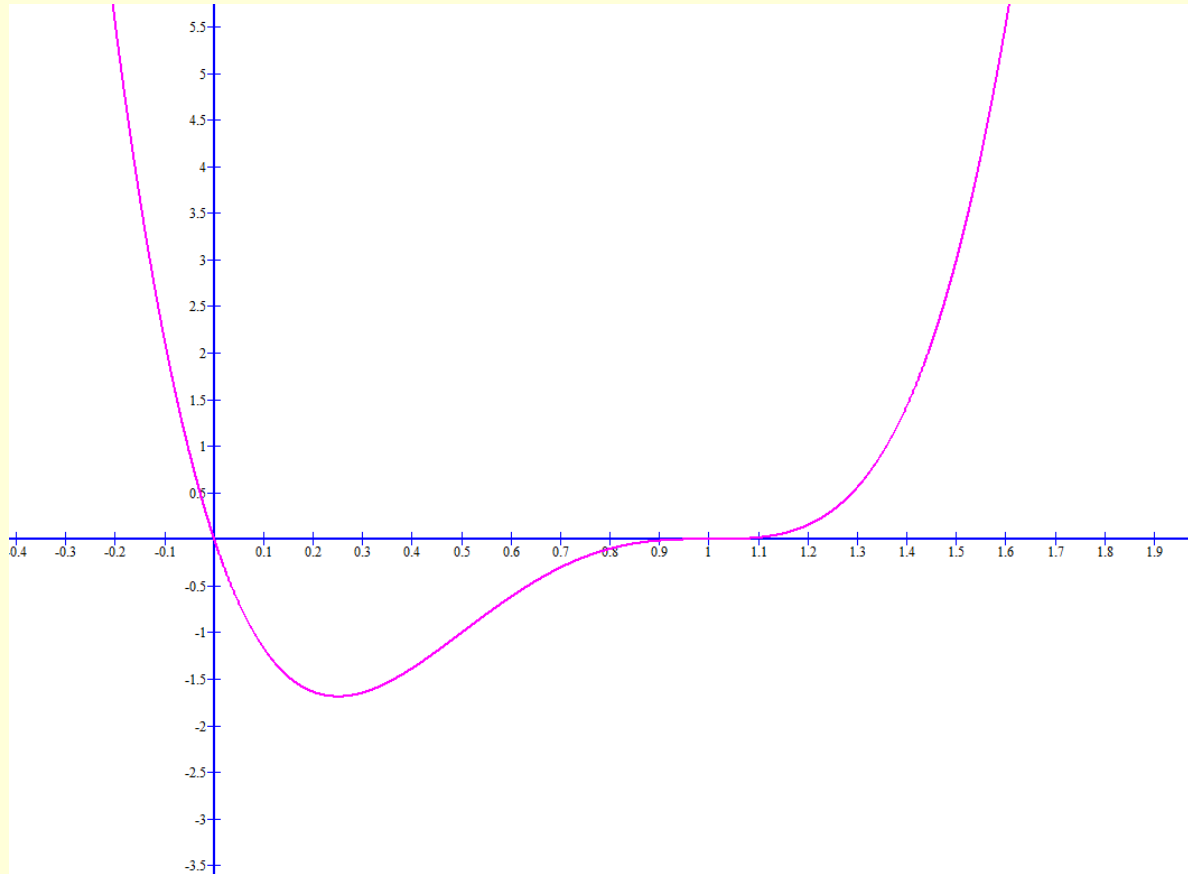
konvexná konvexná

Postup pri určení intervalov pre konvexnosť a konkávnosť:

1. určíme definičný obor
2. vypočítame druhú deriváciu funkcie
3. druhú deriváciu funkcie dáme rovnú nule, určíme body v ktorých je nulová
4. určíme bod, v ktorom druhá derivácia funkcie neexistuje
5. body, v ktorých je druhá derivácia nulová a bod, v ktorom druhá derivácia funkcie neexistuje, rozdelia definičný obor na intervaly
6. zistíme znamienko druhej derivácie funkcie na jednotlivých intervaloch a určíme konvexnosť a konkávnosť funkcie na intervaloch
7. nájdeme infexné body funkcie

Pr. 1 – 47 / 4: Vyšetrite monotónnosť funkcie, konvexnosť a konkávnosť.

$$y = 16x(x - 1)^3$$

Pr. 2 – 47 / 2: Vyšetrite monotónnosť funkcie, konvexnosť a konkávnosť.

$$y = x^3 + 3x^2 - 2$$

Určenie monotónnosti

1. určiť definičný obor $D(f) = \mathbb{R}$

2. vypočítať prvú deriváciu funkcie

$$y' = 3x^2 + 6x$$

$$y' = 3x(x + 2)$$

3. určiť $y' = 0$ a stacionárne body (SB)

$$3x(x + 2) = 0 \quad \rightarrow \quad 3x = 0 \quad \vee \quad (x + 2) = 0$$

$$x = 0 \quad \vee \quad x = -2$$

SB: $-2, 0$

4. určiť bod, v ktorom prvá derivácia funkcie neexistuje - taký bod nemáme

5. pomocou stacionárnych bodov a bodov, v ktorých prvá derivácia neexistuje, rozdeliť definičný obor na intervaly

	$(-\infty, -2)$	-2	$(-2, 0)$	0	$(0, \infty)$
y'	+	SB	-	SB	+
		lok max		lok min	

6. zistiť znamienko prvej derivácie funkcie na jednotlivých intervaloch a určiť monotónosť funkcie na intervaloch

$y' = 3x(x + 2)$: pre $x = -3$ znamienko +, pre $x = -1$, znamienko -, pre $x = 1$, +

funkcia rastie na intervale $(-\infty, -2)$ a $(0, \infty)$ a klesá na $(-2, 0)$

7. nájsť lokálne extrémny funkcie

lokálne maximum je v bode $[-2, 2]$

lokálne minimum je v bode $[0, -2]$

Určenie konkávnosti a konvexnosti

1. určiť definičný obor $D(f) = \mathbb{R}$

2. vypočítať druhú deriváciu funkcie

$$y'' = (3x^2 + 6x)' = 6x + 6$$

3. určiť $y'' = 0$ $y'' = 6x + 6 = 0 \rightarrow x = -1$

4. určiť bod, v ktorom druhá derivácia funkcie neexistuje - taký bod nemáme

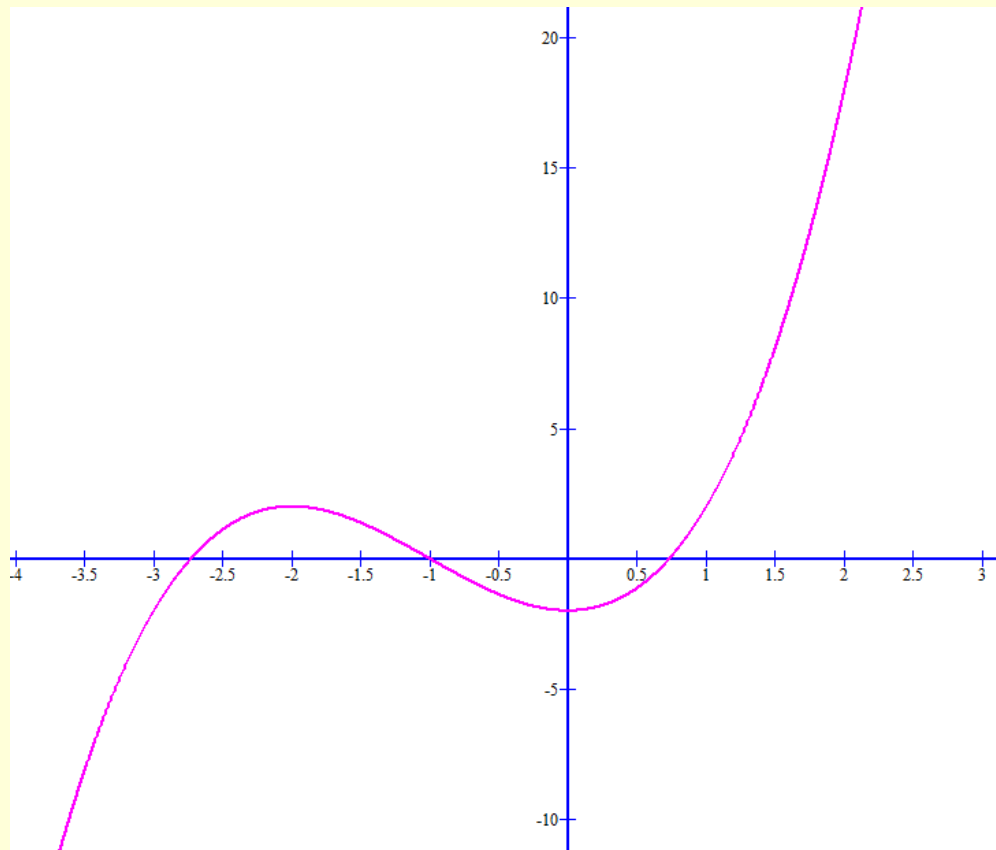
5. rozdeliť definičný obor na intervaly pomocou bodov, v ktorých je druhá derivácia nulová alebo neexistuje

	$(-\infty, -1)$	-1	$(-1, \infty)$
y''	-		+
	$\cap$	IB	$\cup$

6. zistiť znamienko druhej derivácie funkcie na jednotlivých intervaloch a určíme konvexnosť a konkávnosť

funkcia je konvexná na $(-1, \infty)$ a konkavná na intervale $(-\infty, -1)$

7. Určiť inflexné body funkcie **inflexný bod má funkcia v $[-1, 0]$**

Pr. 3 – 47 / 11: Vyšetrite monotónnosť funkcie, konvexnosť a konkávnosť.

$$y = x - \frac{1}{x}$$

Určenie konkávnosti a konvexnosti

$$y'' = \left(1 + \frac{1}{x^2}\right)' = 0 - \frac{2}{x^3}$$

$$y'' = -\frac{2}{x^3} = 0 \rightarrow x^3 \neq 0$$

$-\frac{2}{x^3} = 0$ nikdy nenastane, **nemáme taký bod** $\wedge x \neq 0$, v 0 druhá derivácia neexistuje,

bod nespojitosti : 0

	$(-\infty, 0)$	0	$(0, \infty)$
y''	+		-
	∪	BN	∩

funkcia je konkávna na $(0, \infty)$ a konvexná na intervale $(-\infty, 0)$

inflexný bod neexistuje, lebo $y'' \neq 0$

Pr. 4 – 47 / 7: Vyšetrite monotónnosť funkcie, konvexnosť a konkávnosť.

$$y = \frac{x^2 + 1}{x}$$

Určenie monotónnosti

$$x \neq 0, D(f) = \mathbb{R} - \{0\}$$

$$y' = \frac{2x \cdot x - (x^2 + 1) \cdot 1}{x^2} = \frac{x^2 - 1}{x^2} \quad y' = \frac{x^2 - 1}{x^2} = 0 \rightarrow x^2 - 1 = 0 \wedge x^2 \neq 0$$

$$[x] = \pm 1, \text{SB} : -1, 1 \quad \wedge \quad x \neq 0, \text{BN} : 0$$

	$(-\infty, -1)$	-1	$(-1, 0)$	0	$(0, 1)$	1	$(1, \infty)$
y'	+	SB	-		-	SB	+
		lok max		BN		lok min	

$$y' = \frac{x^2 - 1}{x^2} \text{ pre } x > 1 \text{ a } x < -1 \text{ je } + \quad \text{lokálne extrémny: } \text{lok. max: } -1, \text{lok. min: } 1$$

funkcia rastie na $(-\infty, -1)$ a $(1, \infty)$, klesá na $(-1, 0)$ a $(0, 1)$

Dú – 47/ 1, 5, 6, 8, 9,12, 13, 16